

РОБЕЊА

НАДЛЕЖНА

Општина

Срез

Г. Николовац
Тајковски

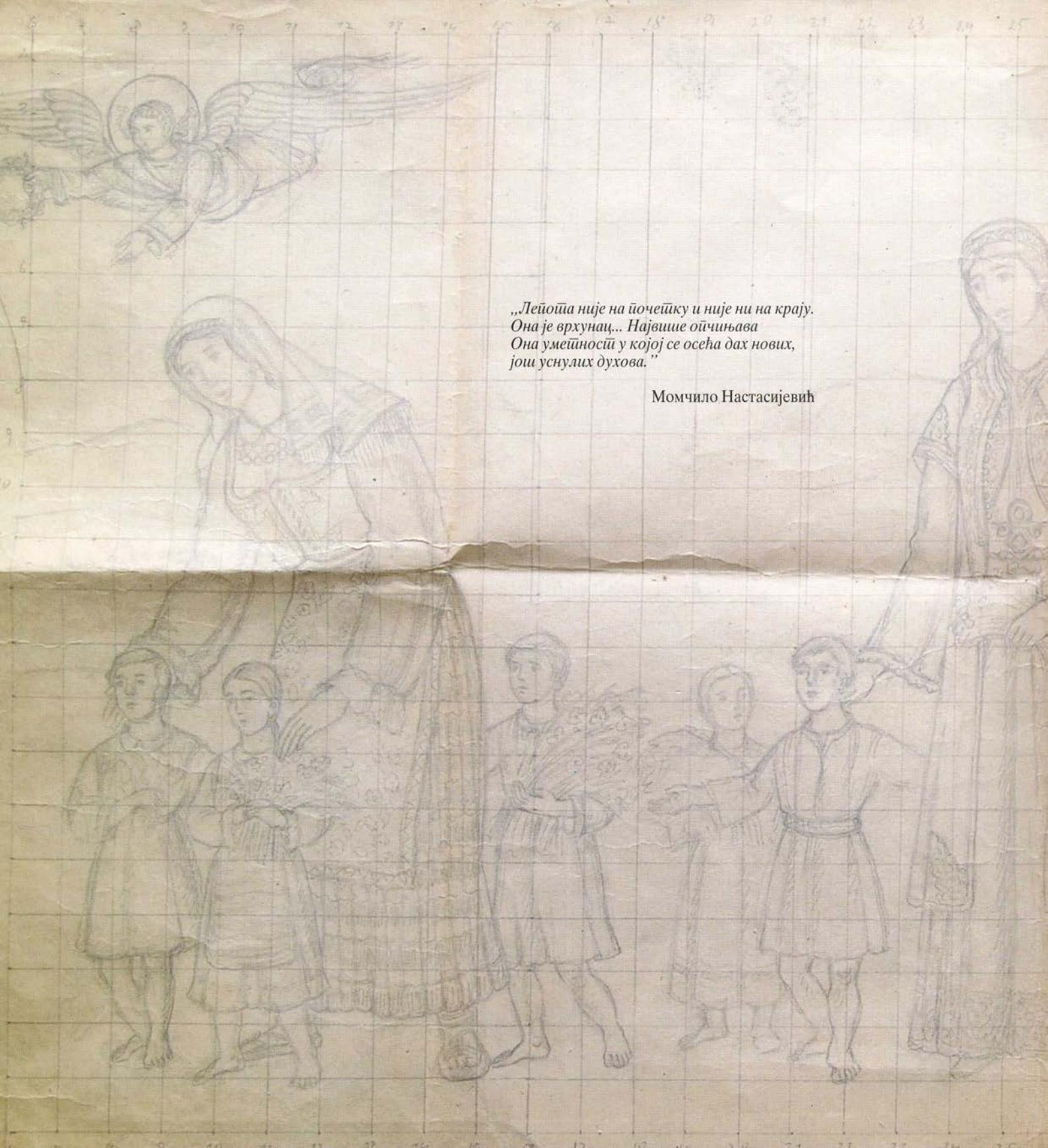

Пов. Бр.

16240

ЖИВОРАД · НАСТАСИЈЕВИЋ

СЛИКАМА · КРОЗ · ЖИВОТ

..Лепота није на њочетку и није ни на крају.
Она је врхунац... Највише ојчињава
Она уметност у којој се осећа дах нових,
још уснулих духова."

Момчило Настасијевић

МУЗЕЈ РУДНИЧКО-ТАКОВСКОГ КРАЈА

СЛИКАМА КРОЗ ЖИВОТ

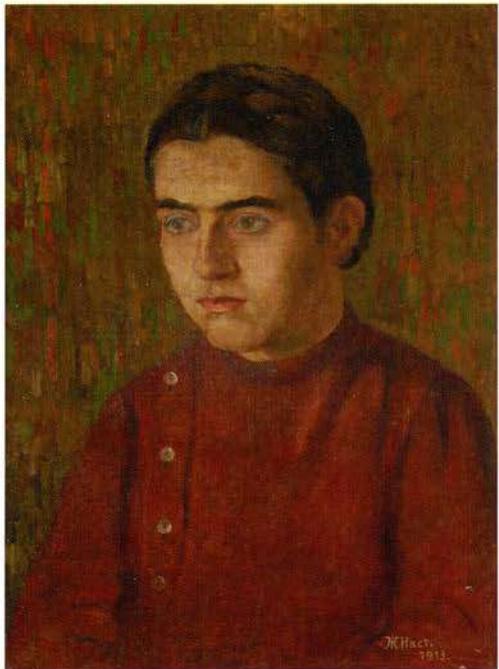
изложба слика и цртежа Живорада Настасијевића
поводом 115 година од рођења

22. јануар 2008.

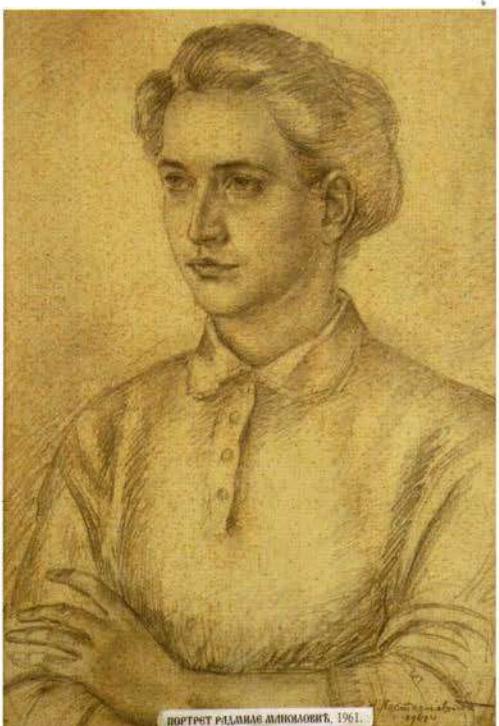
Горњи Милановац

Моја мајка,
уље на платну, 1910.

Сесија Славка, уље на платну, 1913.

Портрет Радмиле Манојловић, цртеж оловком, 1961.

ЛЕПОТА НИЈЕ НИ НА ПОЧЕТКУ НИ НА КРАЈУ

Живорад Настасијевић је оставио богату сликарску заоставштину изграђену неуморним и упорним радом током шест деценија. Тај дуги и плодоносан пут био је испуњен сталним тражењем и откривањем непознатог. Догађаји који су потресали националну историју 20. века, чињеница је, одређивали су српску стварност у којој су култура и уметност често биле подређене цензури и тренутним идеолошким интересима, као и самој средини и њеним специфичностима. Потребно је нагласити важност коју је имало управо оно индивидуално у уметнику, онај животни сок који се није могао мирити ни са окружењем, нити се предати или изједначавати са правилима једнострane естетике. Живорад Настасијевић се изборио за своje идеале да српска уметност не буде безличан пратилац туђих достигнућа, него да очува и свету понуди особене националне врлине.

Још је као дечак почeo да слика. Иако доста млађи, дружио се са генерацијом импресиониста и следио њихов пут који је Надежда Петровић одредила речима: „Да уметност цвета треба да добије надахнуће од природе, слободе и народа“¹, а Настасијевић није од њега одступао до последњег даха. И сам се развијао у истом духу, његов ликовни рукопис је постао непосреднији, наглашенијим потезима разлагао је форму на уситњена бојена поља, а радост живота и стварања нису уништила ни ратна страдања. Прво као обичан војник, па потом као ратни сликар, он је вештином добrog цртача бележио призоре ратних страдања. „...Када смо пребацивали једну половину војника, поћем и ја и када сам стигао до рова, видим у једном малом заклону лежи мртвав официр и над њим стоји погнуте главе Флора Сандерс... Тужно је то било када сам у том погинулом ратнику препознао мог командира Јанићија.“² Суочљавањем светло-тамног и колористичким контрастима, урадио је неколико изванредних портрета и тиме 1919. године окончао своју прву стваралачку фазу, фазу импресионизма.

Попут многих српских уметника 1920. обрео је Паризу. Тада је Париз за њега био место које узбуђује и даје одговоре из ликовне проблематике, космополитски центар уметности коју обезбеђује академско-сликарско образовање и музејску културу. Осећао је да тамо може да нађе решење за свој сликарски свет. Превласт емоција заменили су рационални приступ и крајње контролисан сликарски поступак. Осветљењем је дефинисао форму, истицао волумен, распевани колористички односи су редуковани у скоро монохромне хармоније. После париских, сликао је београдске улице, типичне балканске куће или кафане. Ма шта сликао, Настасијевић је увек откривао своју страст за цртежом, који је радио најчешће оловком, а понекад и пером. Код њега је линија дескриптивна, носи осећање и за пластична решења.

На својој првој изложби 1925, на којој је искључиво био заступљен цртеж, изложио је актове, композиције и пределе. Први пут је изложио и цртеже на којима је Павличанин приметио Настасијевићеву потребу за већим форматима и то за изражавање у фреско технички. Поред чланова породице и пријатеља, сликао је и фигуранте композиције, а по свему што је урадио у предзографском периоду заузима значајно место у српском сликарству треће деценије.

У Настасијевићевом сликарском опусу живи модел је играо битну улогу где је откривао њихов унутарњи свет што је нарочито на ликовима исказивао. Али и догађаји везани за сам модел, па и трагична судбина једног, одражавали су се у његовом колористичком поступку, јер све оно што је на њега неповољно деловало испољавао је тамним бојама.

Друштво уметника „Зограф“ настаје 1927. заједничким напорима Живорада Настасијевића и Ваце Помориша, али је основна покретачка снага потекла из свестрано надарене породице Настасијевић у којој су сродног духовног и стваралачког

¹ Бранко Поповић, „Надежда Петровић“, Уметнички преглед, 1938.

² „Успомене Живорада Настасијевића“, вл. Војни музеј, Београд

ткања стварала четири брата: књижевници Момчило и Славомир, архитекта и композитор Светомир и сликар Живорад. Уневши свој лични печат, тражили су равнотежу између иконског, архитекте и савремености, националне традиције и духа свог времена. Када је објашњавао сопствено виђење, циљеве и задатак националне уметности, Живорад је говорио да национално стваралаштво не може бити подраздавање и копирање страних узора, јер ако „уметничко стваралаштво има неког утицаја на генезу човечанства, онда је више него сигурно да уметност мора бити самоникла, и да је она само оно што је заиста аутентичан израз данога миља, па према томе, пресађивати тековине страних уметности значи негирати основни постулат уметности – креаторску моћ аутентичног изражaja.”³ Поред неколико портрета са почетка зографског раздобља, Живорад је све више упирао поглед у средњовековно сликарство чији ток није смео да пресуши. Добро је разумео огроман значај православне духовности за очување нације.

Наставијевић се тридесетих година мало бавио тзв. штафелајским сликарством и скоро да није излагао. Посветио се фреско техници и извео више целина у јавним зградама и приватним кућама, а нарочито у црквама. Фреске које је изводио на зидовима и иконостасима буквално нису копије византијских предложака, већ нераскидиви део индивидуалне уметности. Бранко Поповић за уметност најистакнутијег и најдоследнијег оснивача „Зографа”, Живорада Наставијевића, каже да је он „био почeo да се бави монументалним сликарством. То је било доба експресионистичког вала и под утицајем домаћих и страних сликара. Али се убрзо, после првих релативних успеха, показало да су пробуђене наде биле преране, да Наставијевић не показује довољно моћи, инвентивности рекли бисмо за овај посао. Пред већим задацима обелодани се недостатак пуног смисла за ову врсту сликања.”⁴ Поповићеве речи, на срећу по Наставијевића, биле су демантовање самим остварењима, односно монументалним сликарством које је својом православном мистиком спајало савремен и иностран свет између којих нису стајали критичари који су кратковидо процењивали његову уметност и стремљења. „Зограф” је званично престао са радом 1941. године. Том приликом Живорад је изјавио: „Нама нису потребна никаква летења за експериментима западноевропског ликовног израза. Ми имамо огромне ликовне традиције по нашим манастирима, какве има мало који народ. Наша уметност треба да се ослања на традицију, а инспирације треба да тражи не по светским галеријама и ермитажима, него на нашем родном, свим могућим мотивима преображеном тлу.”⁵

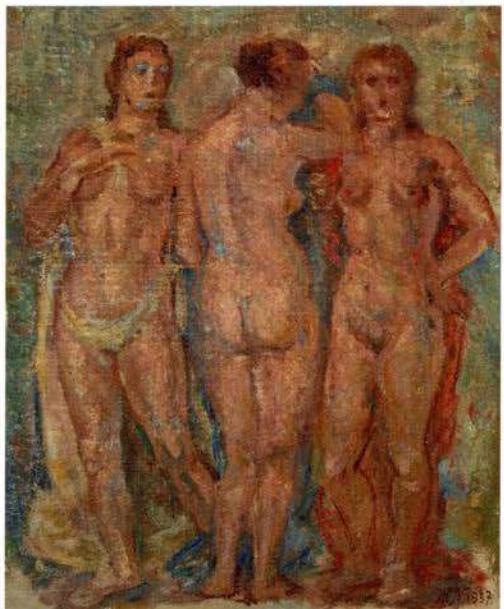
У годинама после Другог светског рата уметник се окреће светлијем колориту и слика пределе из Шумадије и Поморавља. Радио је и друге теме из свог ранијег избора: портрет, мртву природу, фигуру у пејзажу. Бавио се и илустровањем народних песама. Ипак, пејзаж доминира. На Авали је имао башту и атеље. На пејзажима је сликао дрвеће које се губи у сањивом небу и вијугавим путевима. Они имају један, чини се, романтичарски доживљај природе.

Поставља се питање да ли постоји тајна уметничког стварања Живорада Наставијевића? Ова изложба је покушај да бар једним делом проникнемо у ту тајну.

* * *

„Прпадајући младој генерацији која је преживела и кубизам и неопримитивизам и неокласицизам, Наставијевић у себи носи синтезу свега тога: од кубизма, строго схватање форме и конструктивност; од примитивизма, бриљанту израдбу и нежну наивност; од неокласицизма, лепоту линије и укусни аранжман”.

П. Палавичини, *Српски књижевни часник XIV*

Три грације, уље на платну, 1957.

Акција у природи, уље на платну, 1966.

Скица 121, оловка на папиру

³ З. Кулуџић, „Сликар Живорад Наставијевић”, Београд, 1941.

⁴ Б. Поповић, „Осма пролећна изложба у уметничком павиљону II”, СКГ XLVIII/3, Београд, 1936.

⁵ А. Стојаковић, „Живорад Наставијевић и друштво Зограф”, Зограф, 5, Београд, 1974.

Хајдук Вељко се сам пробија кроз Турке, уље на платну, 1954.

Српски ратници, акварел, 1906.

„Чисте линије, дискретних, мирних тонова, интелектуалан, ни више ни мање него што је требало, солидан у изради, фин-то су одлике које садржи свака слика Живорада Настасијевића.“

Зоран Глушчевић, часопис *Повеља*

„Изложба слика Живорада Настасијевића представља још један пример разноврсности сликарског стварања у Србији у времену између 1910. и 1941., које је јавности много мање познато него касније слике, излагане релативно често на послератним изложбама... Јер су то слике из времена пре Пвог светског рата у којима се Настасијевић приказује као изразити импресиониста чије стварање обогађује импресионизам у Србији...“

Живорад Настасијевић је једна оригинална појава у нашем сликарству. Међутим његова изложба само подстиче нашу радозналост јер се сада са основом може претпостављати каква се непозната садржина крије у целокупном Настасијевићевом делу, са кога је овом изложбом отишкрунут само један део завесе. То важи особито за раније године његовог рада које тек чекају да буду боље проучене.“

Павле Васић, *Политика*, 26. 04. 1966.

Живорад Настасијевић

(Горњи Милановац, 26. I 1893. – Београд, 06. V 1966.)

Завршио је Уметничко-занатску школу у Београду 1911. као ученик Ристе Вукановића, Марка Мурата и Ђорђа Јовановића. 1913. године започео је студије на Академији у Минхену код професора Гребера и истовремено је похађао часове вечерњег акта у приватној школи Морица Хајмана. По избијању Првог светског рата Настасијевић напушта Минхен и добровољно се пријављује у Други пук у саставу армије војводе Степе Степановића. После прележаног тифуса и опоравка у Грчкој и Африци, постављен је 1917. године за ратног сликарса при Врховној команди. Убрзо по ослобођењу, породица Настасијевић се настанила у Београду, а он је отишао у Париз и ту студирао на Academie Grande Chaumiere, у класи професора Касталучија.

Сликао је пределе, париске и београдске мотиве, мртве природе, портрете, фигуралине, ратне, митолошке, религиозне и историјске композиције. Посебно је не-говоао уље на платну, цртеж и фреско технику. Између 1928. и 1940. извео је више фреско декорација у јавним здањима и црквама, од којих су неке уништене, а најпознатија је у Успенској цркви у Панчеву (1931.) и добро је очувана. У радио је сценографије за две опере (*Међулужко благо* и *Ђурађ Бранковић*), понудио је пројекат за цркву Лазарицу у Крушевцу (1937-39), илустровао неколико књига и народних песама.

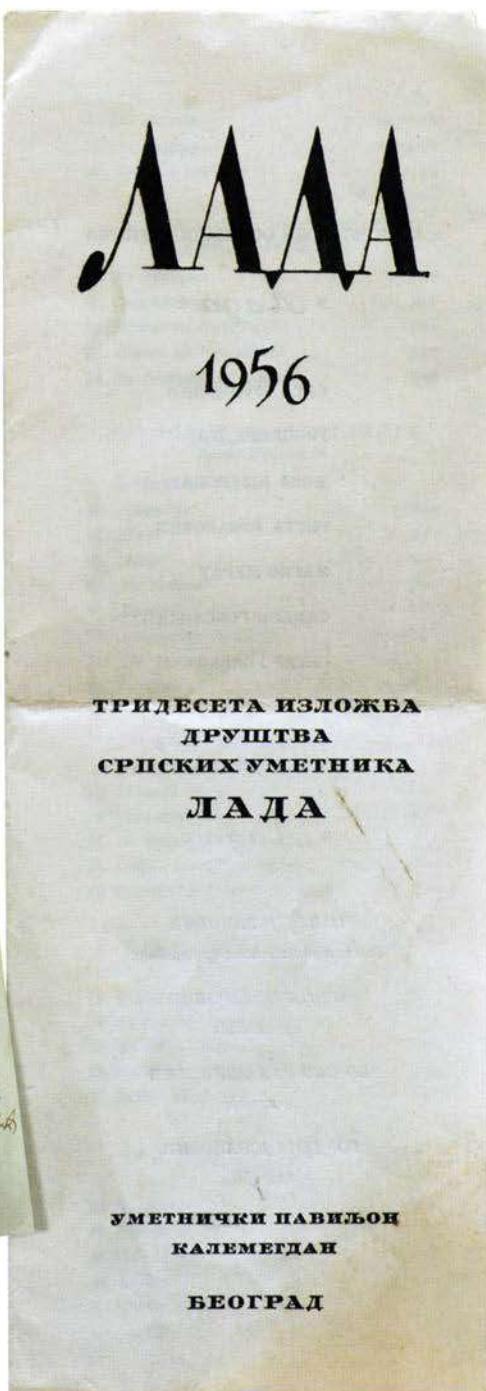
Први пут је самостално излагао 1923. у Београду, где је затим своје ствара-лаштво представио 1925, 1926, 1927. Непосредно пред његову смрт, у априлу 1966, у Галерији Културног центра у Београду приређена је ретроспективна изложба његових слика поводом 60 година уметничког стварања.

Био је члан више уметничких група: „Ладе“ (1920), „Четворице“ (1921), „Шесто-рице“ (1924), затим Удружење ратних сликара и вајара (1919) и Удружења ликовних уметника Београда (од 1919), потоњег УЛУС-а. Излагао је са члановима пролећног салона (1921. и 1924.) и учествовао заједно са Бранком Поповићем у осмишљавању групе „Облик“ 1926. Исте године се одваја и заједно са Васом Пморишићем оснива Дру-штво уметника „Зограф“. Заједно са „Зографом“ излагао је код нас и у иностранству.

У Музеју рудничко-таковског краја од 1987. године постоји Легат браће На-стасијевић.

Основна литература: Зоран М. Јовановић, *Друштво уметника Зограф*, Београд, 1998. Лазар Трифуновић, *Српско сликарство 1900-1950*, Београд, 1973. Миодраг Б. Протић, *Срп-ско сликарство XX века*, Београд, 1970, Зборник радова Народног музеја, VI, Чачак, 1975.

Изложбена активност

Самосталне изложбе:

Београд, 1923.
Београд, 1925. (са Љубом Ивановићем)
Београд, 1926.
Београд, 1927.
Београд, 1966. (ретроспектива у Галерији Културног центра)

Излагања у иностранству:

Југословенска изложба, Париз, 1919.
Југословенска изложба, Барселона, 1929.
Југословенска изложба, Лондон, 1930.
Југословенска изложба, Брисел и Амстердам, 1932.

Изложбе „Зографа”

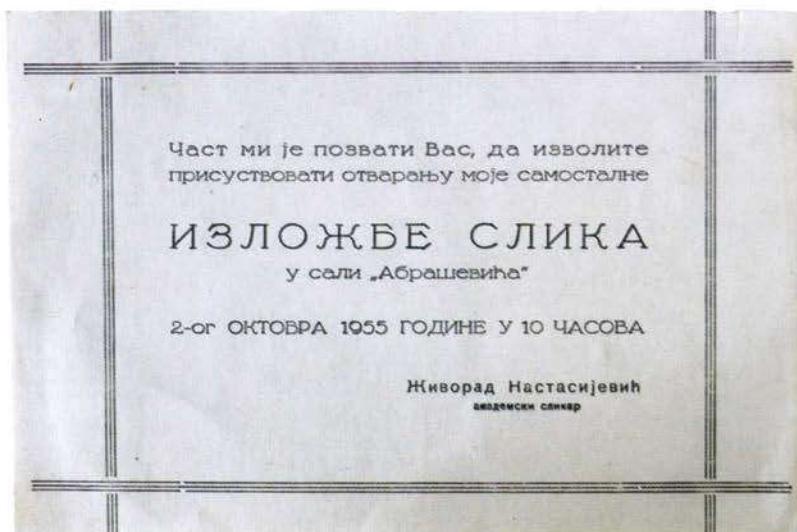
Осјек, 1931.
Нови Сад, 1931.
Београд, 1933.
Ваљево, 1933.

Излагања у земљи:

Изложба ћачке Уметничке-занатске школе, 1908.
Четврта југословенска уметничка изложба, 1912.
Изложба Ратних сликара, 1919.
„Лада”, V-VI, XIII, XIX-XXVIII, XXX, XXXII-XXXVII изложба и изложбе у Крагујевцу, 1938, и у Петровграду, 1939.
Изложба ликовних уметника из Београда, Сомбор, 1921.
Пета југословенска изложба
Пролетњи салон, XII и XIX изложба Загреб, 1921, и 1924, XX, Нови Сад, 1924-25, ХХIII, Осијек, 192
Изложба београдских сликара и вајара, 1924.
„Група четворице” Загreb, 1924.
Стална уметничка галерија, 1926.
Јесење изложбе београдских уметника, I-III, VIII-XI.
Пролећне изложбе југословенских уметника I-V, VIII-XXII.
Југославија у слици, 1930.
Изложба слика старог и новог Београда савремених уметника, 1932.
УЛУС VI, VII, X-XVIII, XXI, XXV, XXVII-XXX, XXXIV изложба.
Пејзажи Београда, 1951.
Наши уметници у делима из младих дана, 1957.
Сава Шумановић и српски пејзаж изменећи два рата, Сремска Митровица, 1962. године.
Акт у београдском сликарству, 1918-1941, 1962.
Мртва природа у београдском сликарству, 1918-1941, 1962.
Портрет у београдском сликарству, 1918-1941, 1963.
Пејзаж у београдском сликарству, 1900-1941, 1963.
Париз на сликама наших уметника, 1944.
Ратни сликари, 1912-1918, 1964.
Нови реализам треће деценије, 1964.

Постхумна излагања:

Југословенски цртеж XX века из збирке Музеја савремене уметности, 1926.
„Лада” 38. изложба.
УЛУС XLVI изложба.
Трећа деценија - Конструктивно сликарство, 1967.
Пленеристи и импресионисти, 1967.
Портрети Београђана, 1968.
Цртежи старих уметника, 1830-1930, 1972.

Албанска споменица, 1920.

Попис изложених дела

Уља:

1. Ствара кућа, 1909.
38 x 26,5 см, сигн. д.д. Ж. Н.
Музеј града Београда, У-470

2. Портрет мајке, 1910, 56 x 43 см
сигн. г.д. Ж. Настасијевић 1910.
Музеј рудничко-таковског краја, У-420

3. Мотив из Београда, 1911.
29,5 x 21,5 см, сигн. д.д. Ж. Н. 1911.
Музеј града Београда, У-196

4. Шесет штапола, 1911.
34 x 24,5 см, сигн. д.д. Ж. Н. 1911.
Музеј града Београда, У-197

5. Калемеданска кайија, 1911.
34,3 x 30,5 см, сигн. д.л. Ж. Н. 1911.
Музеј града Београда, У-471

6. Мотив из ћркве, 1912.
35 x 39 см, сигн. л.д. Ж. Н. 1912.
Музеј града Београда, У-198

7. Аутошторпет, 1913, 36 x 27 см
сигн. без сигнатура, МРТК, У-268

8. Сесира Славка, 1913, 50 x 37 см
сигн. д.л. Ж. Н. 1913, МРТК, У-527

9. Пониј Неф, 1921, 45 x 32 см
сигн. д.д. Ж. Н. МРТК, У-411

10. Портрет оца, 1926, 41 x 52 см
сигн. г.л. Ж. Н. 1926, МРТК, У-283

11. Мртва природе, 1953, 40 x 30 см
сигн. без сигнатура, МРТК, У-530

12. Хајдук Вељко се са
пробија кроз Турке, 1954, 79 x 115 см,
сигн. д.л. Ж. Н. МРТК, У-663

13. Моја родна кућа, 1956.
65 x 50 см, сигн. д.д. Ж. Н.
МРТК, У-408

14. Три ћрације, 1957.
45 x 37 см, сигн. д.д. Ж. Н. 1957.
МРТК, У-410

15. Портрет жене у црвеном, 1958.
39,5 x 32 см, сигн. д.д. Ж. Н. 1958.
МРТК, У-273

16. Морава, 1962.
44 x 55 см, сигн. д.д. Ж. Н. 1962.
МРТК, У-288

17. Авалски тур, 1963.
24 x 38,5 см, сигн. д.л. Ж. Н. 1963.
МРТК, У-524

18. Акти у природи, 1966.
31 x 44,5 см, сигн. д.д. Ж. Н. 1966.
МРТК, У-419

19. Ствојећи акти, без године
40,5 x 26 см, сигн. без сигнатура
МРТК, У-523

20. Девојка са плавом машином,
без године, 32,5 x 23,5 см
сигн. д.д. Ж. Н. МРТК, У-284

21. Сесира Наївалија, 1911, 37 x 44,5 см
сигн. д.л. Ж. Настасијевић 1911.
МРТК, У-285

22. Браћа Светомир, 1926, 65 x 86,5 см
сигн. д.д. Ж. Настасијевић 1926.
МРТК, У-282

23. Браћа Момчило, 1927.
58 x 70 см, сигн. г.л. Ж. Настасијевић
МРТК, У-281

24. Портрет браћа Славомира, 1954.
47 x 38 см, сигн. д.л. Ж. Н. 1954.
МРТК, У-271

25. Повратак у Смедерево ослеђених
синова Ђурђа Бранковића, 1954.
80 x 98 см, сигн. нема, МРТК, У-666

26. Портрет Анкице Иванчевић, 1959.
31,5 x 38 см, сигн. г.д. Ж. Н.
МРТК, У-422

27. Портрет Радмиле Манојловић,
1959, 44,5 x 53,5 см
сигн. д.д. Ж. Н. 1959, МРТК, У-414

28. Мотив из Шумадије, 1960.
46 x 61 см, сигн. д.д. Ж. Наст. 1960.
МРТК, У-529

29. Две кујачице, без године
43 x 33,5 см, сигн. нема, МРТК, У-274

30. Ствојећи акти, без године
44,5 x 26 см, сигн. нема, МРТК, У-417

31. Ствојећи акти II, без године
39,5 x 22,5 см, сигн. нема, МРТК, У-523

Акварели:

1. Српски ратници, 1906.
25,5 x 27 см, сигн. г.д. Ж. Н. 1906.
МРТК, У-277

2. Сценографија за опера
„Међулушки блађо”, 1927.
25 x 17,5 см, сигн. д.д. Ж. Н. 1927.
МРТК, У-520, 521, 522

3. Св. Атанасије Александрички,
без године, 27 x 40 см
сигн. д.д. Ж. Н. МРТК, У-272

Пречжи:

1. Скица 17, 1920.
26,5 x 22 см, сигн. г.л. Ж. Н. 1920, Париз
МРТК, У-552

2. Портрет Сесијре Даринке, 1927.
38 x 29 см, сигн. г.д. Ж. Н. 1927.
МРТК, У-525

3. Скица 14, 1935.
23 x 16 см, сигн. д.л. Ж. Н. 1935.
МРТК, У-549

4. Скица 116, 1958.
50 x 35,5 см, сигн. д.д. Ж. Н. 1958.
МРТК, У-651

5. Скица 119, 1960.
35,5 x 25 см, сигн. без сигнатура
МРТК, У-654

6. Портрет Радмиле Манојловић, 1961.
50 x 33,5 см,
сигн. д.д. Ж. Настасијевић 1961.
МРТК, У-526

7. Скица 3, без године
96 x 45 см, сигн. без сигнатура
МРТК, У-538

8. Скица 69, без године
23 x 16 см, сигн. г.д. Ж. Н.
МРТК, У-604

9. Скица 71, без године
33,5 x 24 см, сигн. без сигнатура
МРТК, У-606

10. Скица 84, без године
17 x 12,5 см, сигн. без сигнатура
МРТК, У-619

11. Скица 85, без године
17 x 12,5 см, сигн. д.д. Ж. Н.
МРТК, У-620

12. Скица 87, без године
44,5 x 35 см, сигн. без сигнатура
МРТК, У-622

13. Скица 88, без године
32,5 x 47 см, сигн. без сигнатура
МРТК, У-623

14. Скица 92, без године
35,5 x 25 см, сигн. без сигнатура
МРТК, У-627

15. Скица, без године
46,5 x 50,5 см, сигн. без сигнатура
МРТК, У-650

16. Скица 121, без године
36,5 x 25,5 см, сигн. без сигнатура
МРТК, У-656

17. Скица 122, без године
18 x 24 см, сигн. д.д. Ж. Н.
МРТК, У-657

18. Скица 124, без године
32,5 x 23,5 см, сигн. д.д. Ж. Н.
МРТК, У-659

19. Скица 94, 1929.
18 x 25,5 см, сигн. д.д. Ж. Н. 1929.
МРТК, У-629

20. Скица 43, 1962.
22 x 15 см, сигн. на полеђини:
Живорад Наст. Врњачка Бања, 1962.
МРТК, У-578

21. Скица 68, 1962.
23 x 32,5 см, сигн. на полеђини:
Живорад Наст. Врњачка Бања, 1962.
МРТК, У-603

22. Скица 113, без године
34 x 61 см, сигн. д.д. Ж. Настасијевић
МРТК, У-648

23. Скица 102, без године
34 x 25 см, сигн. на полеђини:
Живорад Наст. МРТК, У-637

24. Скица 75, без године
25,5 x 22,5 см, сигн. д. Живорад. Наста.
МРТК, У-610

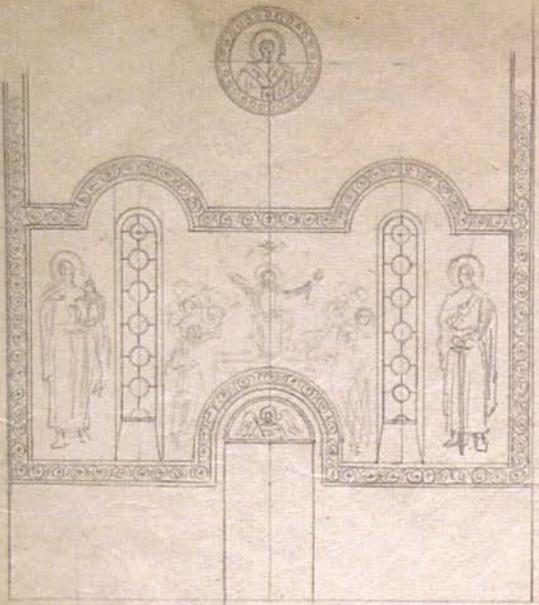
25. Скица 50, без године
28 x 18,5 см, сигн. нема:
МРТК, У-585

Фреска:

1. Богородица са Христом,
без године, 81 x 66 см
сигн. г.л. Ж. Н. МРТК, У-664

Захваљујемо се Музеју
града Београда
на пет позајмљених слика
које су обогатиле ову поставку.

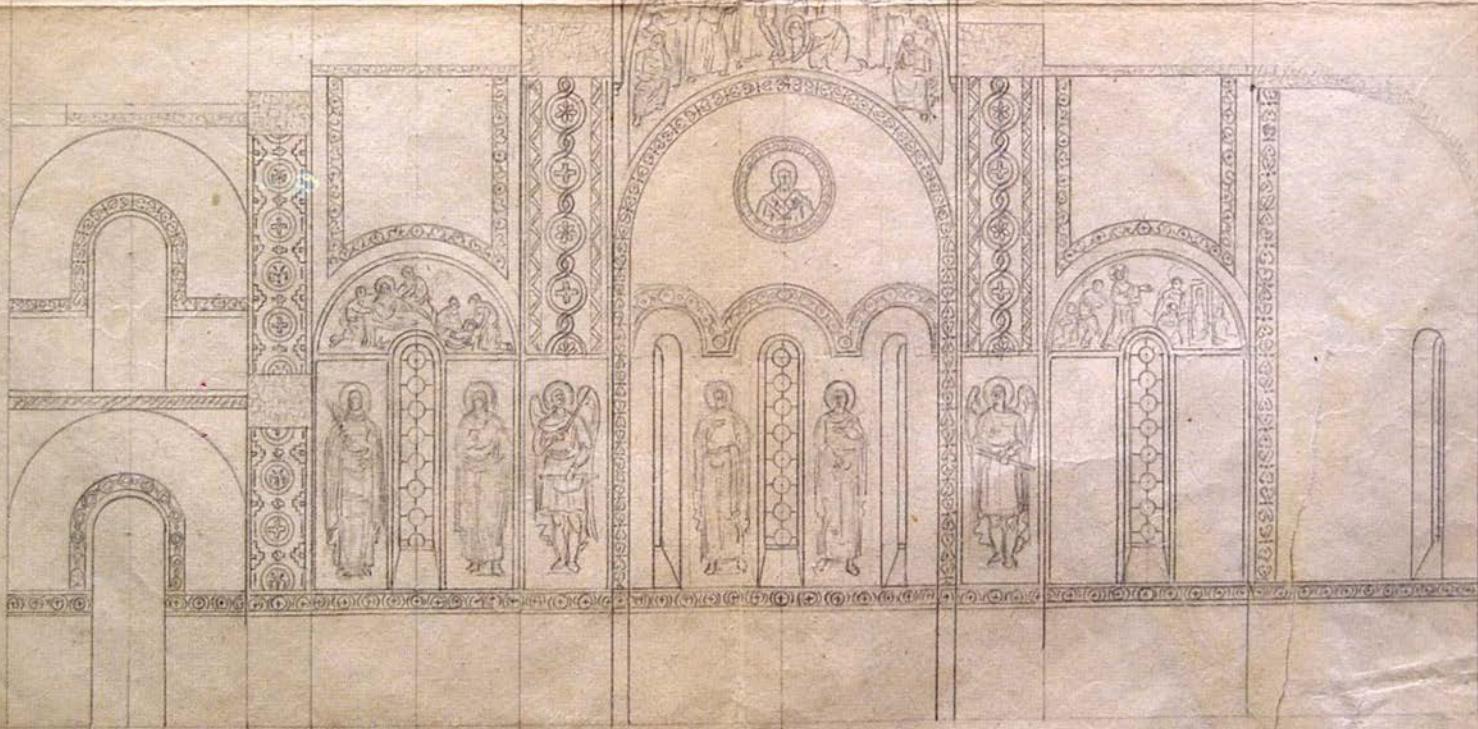
оружаније што га
уради Гејт Г. Сарајево
Универзитет

На насловној страни:
Моја родна кућа, уље на платну, 1956.

На 2. стр. корице и 1. стр. каталога:
Скица 3, оловка на папиру

На 3. стр. корице:
Скица 115, оловка на папиру

МУЗЕЈ РУДНИЧКО-ТАКОВСКОГ КРАЈА

368/36

Издавач: Музеј рудничко-таковског краја

За издавача: Никола Гајић

Аутор изложбе и каталога: Тања Гачић, кустос

Лекција: Владимир Милисављевић

Фотографије: Саша Савовић

Опрема каталога: Вељко Тројанчевић

Штампа: Codex print, Горњи Милановац

Тираж: 200 примерака

Род или струка	штампарији
Чин	р.к. кадетски ЈКЦ.
Презиме	Милисављевић
Очево име	Никола
Име	Ниворад
Својеручни потпис	Ниворад Милисављевић

Ниворад

Ниворад Милисављевић